

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף פא

(בעמוד הקודם)

תנן התם אמר לו שואל: למדנו במשנה לקמן (דף צח') אמר השואל למשאל 'שלח לי את הבהמה שביקשתי ממך לשאול אותה', המשאל שלח אותה עם שליח ובדרך היא מתה, השואל חייב. כי מהרגע שהמשאל שלח אותה עם השליח, היא נכנסה לרשות השואל (והדין הוא ששואל חייב באונסין). אבל אם השואל ביקש לשאול את הבהמה, והמשאל שלח אותה מעצמו עם שליח והיא מתה, השואל פטור, כי היא עדיין ברשות המשאל.

וכן בסיום ההשאלה. אם שלח השואל את הבהמה ביד שליח אל המשאל והיא מתה בדרך, השואל חייב כי היא עדיין ברשותו. אבל אם המשאל ביקש ממנו לשלוח אותה עם שליח והיא מתה בדרך, השואל פטור, כי היא כבר נכנסה לרשות המשאל.

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו: כל זה דוקא כשהשואל החזיר את הבהמה בתוך תקופת ההשאלה, שאז היא עדיין ברשותו עד שיחזיר אותה למשאל. אבל לאחר שהסתיימו ימי ההשאלה אפילו אם היא נשארה בבית השואל והיא מתה בכיתו, הוא פטור, כי הוא כבר לא 'שואל' עליה.

קושיא: מתיב רב נחמן בר פפא: מהמשנה שלנו. האומנין שהכינו כלי בעבור בעל הבית "וכלן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם" משמע שדוקא בגלל שהאומן אומר לבעל הבית 'טול את שלך' הוא נעשה שומר חנם, בגלל שהוא הודיע לו שהוא לא מעוניין יותר לשמור על הכלי. אבל אם הוא היה רק אומר לו 'גמרתי להכין את הכלי', הוא היה שומר שכר! ואנו לא אומרים שמהרגע שידעו הבעלים שהכלי מוכן והם לא באים לקחתו, האומן פטור מלשמור עליו.

ואם כן גם במקרה של השאלה, למרות שהמשאל יודע שנגמרו ימי ההשאלה והוא לא בא לקחת את הבהמה, עדיין השואל חייב לשמור עליה!

תירוץ: לא, הא הבא מעות וטול את שלך שומר שכר: אל תדייק מהמשנה שאם האומן אומר 'גמרתיו' הוא נעשה שומר חינם. אלא תדייק שדוקא אם האומן אומר לבעלים 'טול את שלך והבא מעות' הוא נעשה שומר חינם, אבל אם הוא היה אומר לו 'הבא מעות וטול את שלך' הוא היה נעשה שומר שכר. והטעם, בגלל שהוא רוצה קודם כל לקבל את הכסף, ואם כן הוא שומר על הכלי אצלו בשביל לקבל את הכסף ולכן הוא נחשב ל'שומר שכר'.

אבל גמרתיו מאי שומר חנם: אבל אם היה אומר האומן לבעלים רק 'גמרתיו' הוא היה שומר חינם, כי הוא לא תופס את הכלי בשביל לקבל את הכסף. והוא הדין לשואל שנגמרו ימי ההשאלה שלו, מכיון שהמשאיל יודע שנגמרו ימי ההשאלה אם כן השואל נחשב רק לשומר חינם.

קושיא: אי הכי אדתי וכולן שאמרו וכו': אם כך קשה, מדוע הוצרכה המשנה לומר 'כולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם'. היה עליה לומר שאפילו אם האומן אמר רק 'גמרתיו' הוא כבר נחשב לשומר חינם, וכל שכן אם אמר 'טול את שלך (והבא מעות)!' כי כשהוא אומר 'טול את שלך וכו' הוא בעצם אומר בפירוש שהוא לא מעכב את הכלי בשביל המעות (אלא 'קח את שלך ותשלם לי לאחר מכן'), מה שאין כן כשהוא אומר רק 'גמרתיו'.

תירוץ: טול את שלך אצטריכא ליה וכו': המשנה הוצרכה לכתוב 'טול את שלך וכו', כי היה מקום לומר שאם האומן אומר 'טול את שלך' הוא אפילו לא נעשה שומר חינם, וזאת משום שהוא הודיע לבעלים במפורש שיקח את הכלי והוא לא מעוניין לשמור עליו. קמ"ל שהוא עדיין חייב לשמור עליו בתור שומר חינם.

איכא דאמרי: לשון אחר בדברי רב נחמן בר פפא, על מה שאמר רפרם בר פפא בשם רב חסדא שלאחר שהסתיימו ימי ההשאלה אפילו אם הבהמה נשארה בבית השואל והיא מתה בביתו הוא פטור כי הוא כבר לא אחראי עליה. ועל כך הביא רב נחמן בר פפא ראייה מהמשנה שלנו.

'כולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם'. ולכאורה הוא הדין אם היו אומרים 'גמרתיו' גם כן היו נעשים שומר חינם. ראייה שכשנגמרה המלאכה והבעלים יודע על כך, האומן הוא רק שומר חנם. והוא הדין להשאלה.

דחיה: לא, 'טול את שלך' שאני: כי הוא אומר לו במפורש שיקח את הכלי והוא לא רוצה להיות שומר עליו (ובכל אופן הוא נעשה שומר חינם). אבל אם לא היה אומר

במפורש אלא רק 'גמרתיו', הוא היה שומר שכר עליו. והוא הדין לשואל בסיום תקופת ההשאלה.

הונא מר בר מרימר קמיה דרבינא: הונא בר מרימר ישב לפני רב הונא והקשה ממשנתנו (המדברת באומנין) על המשנה לקמן דף צח' הנ"ל (המדברת על השאלה). ותירץ את הקושיא. כדלהלן.

במשנה שלנו כתוב "וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות, שומר חנם" והוא הדין לאומר 'גמרתיו'. וקשה מהמשנה לקמן "אמר לו שואל שלח ושלחה ומתה חייב, וכן בשעה שמחזירה" והרי שואל דומה לאומן שאמר 'גמרתיו' ומדוע באומן פטור ואילו בשואל חייב (בחזרה)?

ומשני: ועל כך הוא תירץ בשם רפרם בר פפא א"ר חסדא, שהמשנה בשואל מדברת דוקא כשהוא החזיר את הבהמה בתוך ימי שאילתה ולכן הוא חייב, אבל לאחר ימי שאילתה הוא פטור, אפילו אם היא בביתו. כי המשאל יודע שנגמרה ההשאלה והשואל מפסיק לשמור עליה. והרי זה כמו אומן שאמר 'גמרתיו' שפטור.

*

איבעיא להו: מה שאמר רפרם בר פפא א"ר חסדא שלאחר שהסתיימו ימי ההשאלה והבהמה מתה, השואל פטור. האם הכוונה שהוא 'פטור' רק מדין 'שואל' (שחייב באונסין), אבל הוא חייב כ'שומר שכר' (בגניבה ואבידה). או שהוא פטור לגמרי כי הוא אפילו לא שומר שכר?

אמר אמרימר: מסתבר שהוא פטור רק מדין שואל, אבל הוא חייב כשומר שכר. בגלל שהוא נהנה מהבהמה בכל ימי ההשאלה, הוא גם מהנה את הבעלים לשמור על בהמה שלהם כ'שומר שכר', למרות שהסתיימה ההשאלה. עד שהבהמה תגיע אליהם בחזרה.

ראייה לאמרימר: תניא כוותיה דאמרימר - הלוקח כלים וכו': חתן הלוקח כלים מן הסוחר כדי לתת אותם במתנה לבית חמיו, ואמר החתן לסוחר שאם הם יקבלו אותם ממנו הוא ישלם לו את דמיהם, ואם הם לא ירצו לקבל אותם הוא ישלם לו רק את טובת ההנאה שבאה לו על ידם (= שהם יחזיקו לו טובה שרצה לתת להם מתנות). ובדרך אירע אונס לכלים. אם הם נאנסו בהליכתו לבית חמיו, החתן חייב לשלם את דמיהם לסוחר, לפי שכל ההנאה היא של הלוקח (= החתן) ודינו כשואל

שחייב באונסין. אבל אם הם נאנסו כשחזר מבית חמיו (לאחר שלא רצו לקבלם ממנו), הוא פטור, לפי שכעת דינו כשומר שכר הפטור באונסין (= 'שומר שכר' הוא מי ששומר על חפץ של חברו תמורת שכר).

מדוע הוא נחשב 'שומר שכר'? בגלל שהוא נהנה מהכלים בכך שהתפאר בהם בבית חמיו. וזה נחשב לקבלת שכר בעבור השמירה, למרות שהוא משלם על כך. ואם כן, כל שכן במקרה שלנו שהשואל קיבל את הכלי בחינם שהוא נחשב שומר שכר.

ההוא גברא דזבין ליה חמרא לחבריה: מעשה באדם שמכר לחבירו חמור, והקונה סיכם עם המוכר שהוא לוקח אותו למקום פלוני בשביל למכור אותו, ואם הוא לא ימצא קונה הוא יחזיר לו את החמור. הוא לקח אותו ולא הצליח למוכרו, וכשהוא חזר בדרך כדי להחזירו לבעליו, קרה אונס ומת החמור. בא המוכר לשאול את רב נחמן מה הדין, ורב נחמן חייב את הקונה לשלם את דמי החמור.

איתיביה רבא לרב נחמן: הרי למדנו לגבי חתן הלוקח כלים לשגרן לבית חמיו, שאם הכלים נאנסו בהולכה חייב בחזרה פטור, ומדוע חייבת את הספסר?

אמר ליה: ענה לו רבא - החזרה של הספסר היא בעצם 'הולכה', שהרי אם הוא היה מוצא קונה אפילו על פתח ביתו של בעל החמור הוא היה מוכר לו את החמור, וא"כ נמצא שכשהוא הולך להחזיר את החמור לבעליו הוא בעצם גם 'מוליך' אותו למכור אם ימצא קונה.

*

למדנו במשנה, שניים שסיכמו ביניהם 'שמור לי ואשמור לך' הם נעשים 'שומר שכר', כי כל אחד מהם מקבל שכר על השמירה שלו בשביל חבירו, בכך שחבירו שומר בשבילו.

קושיא: ואמאי שמירה **בבעלים היא:** הרי בשעה שמתחיל השומר האחד לשמור, באותו הזמן בעל החפץ שומר בשבילו על החפץ שלו. והדין הוא שומר שהבעלים עשו מלאכה בשבילו בתחילת השמירה, פטור. (דין זה נלמד מ'שואל' לכל השומרים).

תירוץ: א"ר פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר: לא מדובר שהם שומרים זה לזה באותו הזמן, אלא אחד שומר היום וחכירו שומר לו בתמורה מחר. ואם כן אין כאן 'שמירה בבעלים'.

תנו רבנן שמור לי וכו': שניים המסכמים ביניהם 'שמור לי ואשמור לך' נחשבים ל'שומר שכר' כנ"ל.

וכן המסכמים ביניהם 'השאיילי ואשאיילך' נחשבים ל'שומר שכר'. בגלל ששואל 'כל ההנאה שלו', ואילו כאן השואל משלם תמורת ההנאה שלו בכך שהוא משאיל לבעלים חפץ בתמורה.

וכן 'שמור לי ואשאיילך', או 'השאיילי ואשמור לך' - כולן נעשו שומרי שכר זה לזה. **קושיא:** ואמאי שמירה בבעלים היא: הגמרא מקשה על 'שמור לי ואשמור לך' וכנ"ל (עיין רש"י).

תירוץ: א"ר פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר: כנ"ל.

הנהו אהלווי: מעשה בקבוצה של מוכרי בושם 'אהל', שכל יום היה אחד מהם אופה לחם בעבור כולם. יום אחד הם אמרו לאחד מהם שיאפה להם את הלחם, אמר להם האישי 'תשמרו לי על הגלימה שלי'. הלך לאפות, והם פשעו ולא שמרו עליה, וכשהוא חזר התברר שהגלימה נגנבה. הם הלכו לדין תורה אצל רב פפא, והוא חייב אותם לשלם לו.

אמרו ליה רבנן לרב פפא: שאלו החכמים את רב פפא - מדוע חייבת אותם? והרי זה 'פשיעה בבעלים'. כי כשהם התחילו לשמור לו על הגלימה, הוא התחיל לאפות בשבילם!

אכסיוף: התבייש רב פפא מהשאלה.

לסוף איגלאי מילתא: לבסוף התברר שבאותה שעה שהם התחילו לשמור לו על הגלימה, הוא בכלל הלך לשתות שיכר. ואם כן הוא לא עשה מלאכה בשבילם, ואין זה נחשב 'פשיעה בבעלים'. ואם כן צדק רב פפא שחייב אותם.

קושיא: הניחא למאן דאמר: הסיפור טוב, רק למאן דאמר 'פשיעה בבעלים' בשומר חנם פטור' שאז מובן מדוע התבייש רב פפא בתחילה (כי עדיין לא היה ידוע שהאופה הלך לשתות שיכר). אלא למ"ד ששומר חנם שפשע למרות שהיה זה בבעלים הוא חייב, קשה מדוע רב פפא התבייש והרי הוא פסק כהלכה!

תירוץ: **אלא ההוא יומא וכו':** אלא הסיפור היה כך. באותו היום לא היה התור של החבר ההוא לאפות, והוא אמר לחבריו בשכר זה שאני אופה לכם תשמרו על הגלימה שלי עד שאני אחזור. ואם כן הם היו 'שומרי שכר' ולא 'שומרי חינם'. רב פפא חייב אותם. אבל החכמים הקשו עליו שהיה זה 'פשיעה בבעלים' ומכיון שהם שומרי שכר לכו"ע הם פטורים. ורב פפא התבייש. ולבסוף התברר שלא היה כאן בכלל 'פשיעה בבעלים', כי הוא הלך לשתות שכר.

*

הנהו בי תרי: שני אנשים הלכו בדרך, אחד היה גבוה והשני נמוך, הגבוה רכב על החמור והיה לו סדין של פשתן והנמוך הלך ברגל והיה לבוש בכתונת מצמר. כשהגיעו לנהר, פשט הנמוך את הכתונת צמר משום שהיא סופגת הרבה מים ומכבידה אותו והניחה על חמורו של חברו, ולקח ממנו את הסדין של פשתן שהמים לא כ"כ מכבידים אותו והתעטף בו, כשעברו את הנהר שטף הנהר את הסדין.

אתא לקמיה דרבא: בא לדין לפני רבא וחייבו רבא לשלם את הסדין. אמרו רבנן לרבא - והרי זו 'שאלה בבעלים', כלומר שבשעה שהנמוך שאל ממנו את הסדין היה המשאיל (= חברו שרכב על החמור) עסוק במלאכתו של השואל, שנשא את הכתונת שלו על החמור והעביר אותה עבורו את הנהר, וא"כ הנמוך פטור מדין 'שלה בבעלים'.

אכסיף: התבייש רבא ולא ידע מה לענות להם.

לסוף איגלאי מילתא: לבסוף התברר שהנמוך לקח את הסדין ללא רשות וכן הניח את הכתונת שלו על החמור ללא רשות, והרי הוא 'שואל של מדעת' (= שואל ללא דעת הבעלים) והוא גזלן, ולכן חייב.

*

ההוא גברא: אדם אחד השכיר חמור לחבירו והזהיר אותו שלא ילך עם החמור בדרך של 'נהר פקוד' כי יש בה מים והחמור ימות, אלא ילך איתו בדרך של 'נרש' שאין בה מים. הלך השוכר בדרך של 'נהר פקוד' ומת החמור, ובא האיש ואמר אמנם הלכתי בדרך של 'נהר פקוד' אבל לא היו בה מים.

א"ל רבא רבה: הוא נאמן לומר שלא היו שם מים, כיון ש'מה לי לשקר', כלומר אם באמת כן היו שם מים מדוע לו לשקר לומר שלא היו שם מים, והרי יכל לומר לו שהלך בדרך של נרש, ומתוך שהיה יכול לטעון כך ולא טען אלא אמר שלא היו שם מים, לכן נאמן.

אמר ליה אביי, מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן: מכיון שאנו עדים שיש בדרך הזו תמיד מים, אנו לא אומרים 'מה לי לשקר' והוא לא נאמן.

*

למדנו במשנתנו - שמור לי ואמר לו הנח (= תניח) לפני, שומר חינם:

אמר רב הונא: אבל אם אמר לו 'הנח לפניך' אינו לא שומר חינם ולא שומר שכר, לפי שכוונתו לומר לו 'שב ותשמור בעצמך'.

איבעיא להו: אם אמר לו רק 'הנח', מה הדין?

הגמ' מנסה להביא ראייה ממשנתנו:

ת"ש: למדנו במשנתנו - 'שמור לי ואמר לו הנח לפני, שומר חינם', משמע שאם אמר לו רק 'הנח' אינו לא שומר חינם ולא שומר שכר!

דח"ה: אדרבה: להיפך! מכך שאמר רב הונא ש'הנח לפניך' אינו לא שומר חינם ולא שומר שכר משמע ש'הנח' בלבד הוא שומר חינם. (= כלומר שרק אם הוסיף 'לפניך' אינו לא ש"ח ולא ש"ש בגלל שכוונתו לומר לו 'שב ותשמור בעצמך', אבל אם אמר רק 'הנח' הוא שומר חינם). אלא אי אפשר להוכיח ממשנתנו.

לימא כתנאי: אולי נחלקו התנאים מה הדין באומר רק 'הנח'? שהרי למדנו במשנה במס' בבא קמא - קדר שהכניס את קדירותיו לחצר בעל הבית ללא רשות ושברן שורו של בעה"ב, או אדם שהכניס את שורו לחצר בעה"ב ללא רשות ונגחו שורו של בעה"ב, או שהכניס את פירותיו לחצר בעה"ב ללא רשות ואכלתן בהמתו של בעה"ב, בעה"ב פטור. אבל אם הכניס ברשותו של בעה"ב, בעה"ב חייב, לפי שכשהוא נתן לו רשות להיכנס לחצירו ואמר לו 'כנס', כוונתו היתה 'כנס ואשמור לך', זו דעת חכמים. ולדעת רבי בכולם אינו חייב עד שיקבל על עצמו בפירוש לשמור, לפי שכשהוא נתן לו רשות להיכנס לחצירו כוונתו היתה 'כנס ושמור בעצמך'. ע"כ המשנה שם.

ולכאורה כשם שנחלקו התנאים מה הדין באומר 'כנס' סתם כך נחלקו מה הדין באומר 'הנח' סתם, האם כוונתו 'הנח ואשמור לך' או שכוונתו 'הנח ואשמור בעצמך'.

דחייה: ממאי: יתכן שדווקא שם חכמים סוברים שכוונתו ל'כנס ואשמור לך', לפי שחצר היא בת שמירה (= אדם מכניס את חפציו לחצר כדי שישתמרו בתוכה), וכיון שאין טורח בשמירתם לכן כוונתו ל'כנס ואשמור לך' כיון שלא קשה לי לשמור עליהם, אבל במקרה שלנו שהוא אומר לו 'הנח' בשוק, הרי שוק אינו בר שמירה (= אינו מקום המשתמר) ולכן כוונתו ל'שב ותשמור בעצמך'.

אי נמי: וכן יתכן שדווקא שם רבי סובר שכוונתו ל'כנס ואשמור בעצמך', כיון שעליו לבקש רשות להיכנס לחצירו, וכשהוא נתן לו רשות להיכנס כוונתו היתה שיכנס וישמור בעצמו, אבל כאן בהכרח שכוונתו 'הנח ואשמור לך' ולא יתכן שכוונתו 'שב ותשמור בעצמך', שהרי אם הוא רוצה להניח את חפציו בשוק וכי הוא צריך לבקש ממנו רשות? בוודאי שלא! ולכן אם הוא אמר לו 'הנח' כוונתו 'הנח ואשמור לך'.